

Werk

Titel: Gemmarum Et Lapidum Historia

Autor: Boot, Anselmus Boetius

Verlag: Maire

Ort: Lugduni Batavorum

Jahr: 1636

Kollektion: Antiquitates_und_Archaeologia; Antiquitates_und_Archaeologia_ARCHAEO18

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN643798072

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN643798072>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=643798072>

LOG Id: LOG_0018

LOG Titel: Cap. CLXI. [-] Cap. CCIII.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

liberiores faciunt, cordisque robur augent ne syncope afficiatur. Dantur autem singulis septimanis bis cum aqua appropriata, ut dixi. In deliquio animi cervix, nares, & pulsus temporum inunguntur, ad vomitum orificium stomachi. Dum sanguinis sputo quis corripitur tres guttæ bis in septimana cum aqua Tussilaginis offerendæ sunt. Ad icteritiam tres guttæ dantur cum aqua Chelidoniæ, ad visus obscuritatem cum aqua Eufrasia. Ad colicam cum aqua menthæ, aut cinnamomi. Ad febres cum aqua gentianæ. Ad vermes cum aqua Tanacetii. Ad melancholiam, cum aqua rosismarini, mirabile est.

Ad deliquia.
Ad sanguinis sputa.

Ad icteritiam.

Ad colicâ.
Ad febres.

Ad melancholiam.

CAP. CLXI.

Dignitas valor, & usus Succini.

PLinii a testimonio taxatio Succini propter dignitatem, & auctoritatem, qua colebatur à Romanis, tanta fuit, ut hominis quamvis parva effigies, vivorum hominum, vigentiumque pretia superaret. Domitius Nero in cæteris vitæ suæ portentis, capillos quoque coniugis suæ Popeæ in hoc nomen adoptaverat, quodam etiam carmine Succina appellando. Hodie coronas, & vascula, seu pocula ex Succino parantur; illæ brachiis ornandis, & ad preces numerandas, hæc ad medicamenta singularia custodienda, mensasque ornandas, in usu sunt. Vascula, quæ humani pugni magnitudine sunt, ac rite elaborata 10. vel 16. Thaleris æstimantur, nisi cælaturæ artificium singulare, materiæ æstimationem multoties superet. Si figurâ in se aliquarum rerum contineat Succinum, à possidentis affectu æstimatur: fragmenta Succini aliter æstimantur. Alibi enim fragmenta 6. thaleris venduntur. Mixta ex
albo,

334 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
albo, & flavo Succino, duobus thaleris. Nigrave-
ro & impura medio thalero, imo etiam quadrante,
si multum impuri contineant. Mixta fragmenta ad
olei extractionem imprimis valent. Album enim
Succinum tantum olei non præbet, quia aridius,
partibus videlicet oleosis vetustate exhalatis, ma-
risque frigiditate expressis. Valet etiam Succinum
ad vernicem faciendum, quo pictores, ac typogra-
phi utuntur.

a *Libro 37. Naturalis historiae cap:3. littera h.*

b *Preparatoria Spherula è succino, teste Petro Bellonio
lib. 2. observat. cap. 72. non minore sunt apud Ara-
bes, Syros, Ægyptios, & Indos pretio, quam apud
Christianos: nam Turcæ perinde his spherulis utun-
tur, ut nostri homines, & suas preces pro eorum
consuetudine ad eas demurmurant. Sed & ad alios
varios usus applicant, veluti ad ornatum ephippio-
rum, frænorum, clitellarum, equorum, mulorum,
camelorum.*

C A P. CLXII.

Imitatio, & adulterium Succini.

Plinii tempore tingebatur ad libitum Succinum, hædorum, & anchusæ radice, ac etiam conchylio, id est, violæ ferotino colore. Hac arte ars tingendi Succinum periit. Si tamen verum sit, quod vulgo scribitur, in ceram ferventem immis-
sum, molle fieri, facile quosvis colores recipere poterit. Imitatio Succini à multis proponitur. Cardanus ovi candido, & tragacanthi lachryma immis-
sis formicis, culicis, muscis, paleis, Succinique pulvere, ut bene oleat, & festucas trahat, Succinum imitari conatur, ac melius, aptiusque candido
ovi,

ovi, vitellum iudicat, quod coctum humiditatem, putredinis authorem amittat, ac in lapidem durefcit. Myzaldus, Crystalli pollinem, albuminis ovi conuassati, aqua croco addito, miscet, vitro imponit, ac aquæ ferventi committit, dum duram consistentiam adipiscatur, quam efformat. Verum si corpus diaphanum cupiat, ante coctionem materiam percolat; sed modus iste mihi non placet. Baptista à Porta mastichen liquidam per colum traicit, ut expurgetur, parumque radicis curcumæ adiicit, ac Succini speciem imitatur. Sed utilius, & verius imitatur is nativum Succinum, qui id dissolvere, ac dissolutum iterum coagulare, vel in massam cogere novit. Quomodo autem id fieri debeat, verus physicus, ac qui prædicta intelligit, facillime assequi poterit. Ignaris, ac Musarum osoribus hæc aperire nefas existimo. Sufficiat itaque naturæ scrutatori, viam ita facile hoc capite demonstrari, ut falli non possit. Qui exactam Succini historiam vult, Andreae Libavii viri Doctiss. tractatum legat.

CAP. CLXIII.

De Gagate.

GAgates nigrum Succinum exustum, & induratum videtur, splendet politum, sed Succino gravius olet odore sulphureo. Paleas etiam, Succini instar attritu calefactus trahit, ut resinæ, & bituminosa dura fere omnia. Nomen habet à loco natali, a Plinio teste, loci, & amnis Gagis Lyciæ Galen. 9. simpl. ita describit. Est & alius lapis colore nigro, qui ubi igni admotus fuerit, persimilem bitumini odorem exhibet, quem Dioscorides, nonnullique alii in Lycia inveniri prodiderunt, ad fluvium

336 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
vium nomine Gagaten, unde & ipsi lapidi nomen-
claturam dicunt inditam. Pissasphalto non est dif-
similis, sed multo durior, nigriorque. A carbone
fossili differt, quia Gagates solidior, densiorque est,
ob exhalationem, quæ sensim assavit, & excoxit hu-
midum oleosum. Materia Gagatis similis videtur
fecibus, quæ extillato Succini oleo remanent in re-
torta. Hæ enim si diutius omni oleo extillato as-
sentur, splendent picis instar, ac tandem refrigera-
tæ iusto modo, in Gagaten permutari posse viden-
tur. Nicander Gagaten in Theriacis suis Engangin,
& Gangitin vocat, à Gangæ Lyciæ civitate, aut Ga-
gate fluvio. Agricola Obsidianum lapidem Gaga-
ten putat, quod nigerrimi sit coloris. Sed Plinius
inter vitra retulisse videtur. Samothracia gemma à
loco eiusdem nominis appellata, videtur politus es-
se Gagates. Gallis vocatur Gagates *aget*, Germanis
Schvartz er agstein.

*Obsidia-
nus lapis.*

*Samo-
thracia.*

a Libro 36. *Naturalis historiae cap. 19. littera f.*

C A P. CLXIV.

Genera, & loci natales.

DUplex invenitur rufus, & niger. Reperiturque
non solum ad Gagaten fluvium, sed in Britan-
nia, Sicilia, Agro Leodiensi, Sedunensi, in Gallia,
& iuxta Aquisgranum. Aliquando etiam scissilis in-
venitur, aliquando bene unitus, alter etiam altero
durior est. Niger, lævis, & compactus est, igni ap-
positus facile flammam concipiens, thurisque odo-
rem referens. Nonnulli hunc à Thracio lapide di-
stinguunt, alii non, iterum alii à Succino nigro di-
stinguunt, alii Succinum nigrum putant. Natura
ut in Succini differentiis, colore, & consistentia,
ludit.

*Thracius
lapis.*

ludit. Ita in Gagatis, aut Bituminis induratis speciebus, ut propter mixtionum diversitatem, nihil certi statuere possis, Inter neotericos Andreas Libavius differentias omnes istorum lapidum satis accurate persequitur, quem Lector consulere poterit.

C A P. CLXV.

Natura, facultates, & vires Gagatis.

ATritu calefactus Succini instar paleas trahit, fictilia ex eo inscripta, Plinio teste, non delentur. Oleo facilius extinguitur, quam aqua. Oleum enim commiscetur ei, ac ignitum corpus suffocat, aqua cum pinguedini misceri non possit, ignito cedit corpori, nisi omnino id totum tegat, & obruat. Verum id non facile fieri potest. Quia lapis levis est, & suprema aquæ, ut oleum omne petit. Calidæ est facultatis. Suffitu serpentes fugat, dæmoniacos prodit, ac dæmonibus adversari creditur. Epileptici, aut morbo comitiali laborantes, si suffitum ipsius olfecerint, extemplo morbo corripiuntur. Ob id num liberati sint, necne hac nota facile percipitur. Contra nocturna terriculamenta, ephialten, dæmonumque vexationes, ac præstigia gestatus plurimum conducit: suffitus menstrua provocat. Partum pulvis potatus plurimum iuvat, & accelerat. Suffitus naribus exceptus, utero suffocantes restituit. Diuretici est facultatis, ob id confert hydropicis pellendo humorem per urinam, suaque qualitate, ac corroborandi vi, quia hepatis, & ventriculi vitia corrigit, humores superfluos consumendo, ac in halitum digerendo. Virginitatem prodit, non solum suffitu, sed potatu. Nam si pulverem bibat virgo, non urinabit, si corrupta sit,

Num epilepticus sit curatus.

Ad partū.

Diuretici est Gagates.

Virginitatis exploratio.

Y

urinam

338 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
urinam retinere non poterit, multorum testimo-
nio. Ex vino decoctus pulvis dentibus medetur. Ex
Gagate lapide oleum distillatur, petroleo viribus
pene simile, calidius tamen. Prodest ad epilepti-
cos, dæmoniacos, paralyfin, convulsionem, teta-
num. Eius usus præcipue ad frigidam podagram,
omnesque frigidas fluxiones commendatur, inun-
cta parte. Item ad conceptum, & imprimis ad ute-
ri præfocationem, quam brevi compescit. Accen-
sus, ac vino extinctus, syncope correptos restituit.
Pulvis drag. unius pondere ex vino haustus septem
diebus, colicam integre sanat.

*Olei Ga-
gatis vires.*

*Ad suffo-
cationem
uteri.*

*Ad coli-
cam.*

a Libro 36. Naturalis historiae cap. 19. littera f. Sed
Plinius male Dioscoridis mentem est assecutus, ex-
istimans Gagatem aqua accendi, oleo vero restin-
gui, cum tamen Dioscorides lib. v. de re Medica
cap. 104. contrarium dicat, id non Gagatæ Lapidis,
sed Lapidis Thraciæ proprium esse, cuius hæc sunt ver-
ba. Lapis Thracias dicitur nascitur in flumine quo-
dam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei Gagatæ:
traditur aqua accendi, oleo restingui, quod in bi-
tumine accidit. Plinii hallucinatio est, quod Ga-
gatæ lapidi tribuat, quod cap. v. lib. 33. littera e.
Thracio lapidi proprium esse docuit, cuius hæc sunt
verba. Calx aqua accenditur, & Thracius la-
pis, idemque oleo restinguitur. Quod una nobis-
cum sentit V. Cl. Claudius Salmasius lib. (cap. 62.
huius libri) citato fol. 253. De vi admiranda Ga-
gatis consule Aëtii lib. 2. tetrabibl. cap. 24. qui plura
ibi tradit, ut & Galenus lib. I x. de simplicium Me-
dicamentorum facultatibus. Andreas Casalpinus
lib. 2. de Metallicis cap. 43.

C A P.

CAP. CLXVI.

Vsus, dignitas, pretium, & adulterium Gagatis.

PRæter medicum usum, quem ostendi, etiam Succini instar est in luxu, non solum ut colla fæminarum albidiora efficere videatur, contrario colore nigerrimo, sed ut earum pectora exornet. In varias enim figuras formatur, filoque traiectus catenæ aureæ vices supplet. Ad preces etiam numerandas in globulos formatur, filoque traicitur. Pretium illi non materia, sed forma dat. Vilis enim hic lapis est, etsi magnis viribus, ut supra dixi, præditus sit. Adulterium hic lapis non meretur. Si quis tamen velit imitari, è petroleo oleum distillet, ac feces aqua salsa, aut simili coquat, facile vorticompos fiet, ubi iustum frigiditatis gradum attigerit.

CAP. CLXVII.

De Lythantrace, seu Carbone lapideo.

ETiamsi Lythantrax, seu Carbo fossilis, Germanice *steincol* ignobilis sit, lapis tamen, quia Gagatis rudioris species videtur, nolui ipsius descriptionem prætermittere. Nullius fere ipsius in medicina usus est, fabris ærariis, & ferrariis carbonis loco inservit. Qui nobiliora opera præ manibus habent, isto non utuntur, quod pinguedine sua ferrum fragile faciat, & inficiat. Hoc Carbonis genere utuntur Leodienses ad cibos coquendos, & frigoris iniurias hyeme depellendas. Aërem ita inficit, ut si quis non assuetus huic assideat igni, capitis dolores sentiat gravissimos, & nisi recentem ingrediatur aërem, suffocari, aut in apoplexiam inci-

*Notumem-
ta.*

*Ad vinea-
rum ver-
mes.*

dere facile possit. Mixto oleo tritus hic Carbo emolliri potest, eoque unguento agricolæ vites oblinunt, ne earum oculi ab insectis erodantur. Varia fossilium Carbonum genera reperiuntur. Nam prope Dresdam Misnia effoditur Carbo Bituminosus mollis, & fissilis. Bohemia etiam aliud genus fert nigrum, ac in terra absumptum, quod poliri non potest. Aliud genus durum, fissile non procul à Dresda reperitur, item aliud cum Pyrite aluminoso. Invenitur Carbonum fossilium maxima copia in agro, & civitate Leodiensi, cuius basis tot antris excavata est, ut metus sit, ne aliquando absorbeat. Altera enim pars civitatis, huiusmodi cavernas, pro fundamento habet. Et sub ipso flumine amplissimo, fossorum avaritia flumini occasionem dedit, ut interdum multa fossorum millia extinguat, & submergat. Demittuntur catenis ferreis inhaerentes in abyssum, à superiori orificio duobus passuum millibus distans, miseri fossores ob rem vilissimam. Huius species putatur esse lapis Thracius, quem tamen alii Gagatis speciem faciunt. Legge de his Doctissimi Viri Andreae Libavii sententiam, in tractatu suo de Succino, & Gagate.

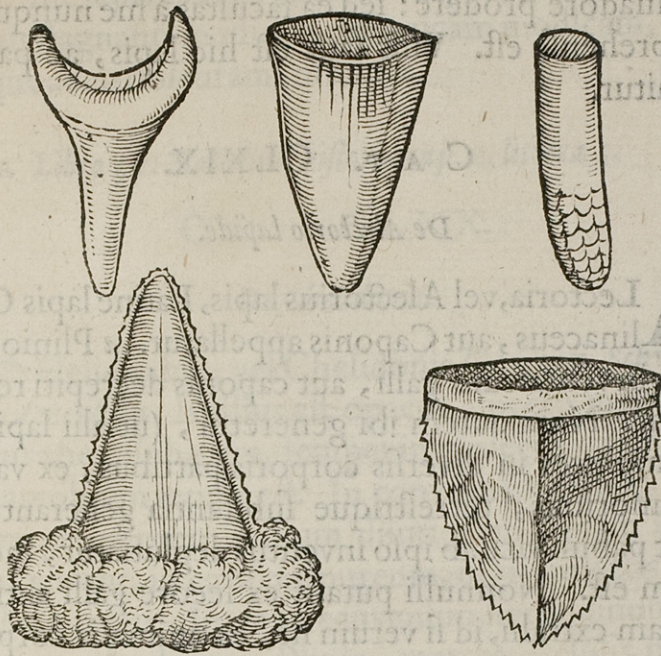
*Thracias
lapis.*

C. A. P. CLXVIII.

*De Glossopetra, eiusque loco natali, natura,
& facultatibus.*

Glossopetra, quia linguæ figuram habet, à multis non solum Lingua serpentis appellatur, sed esse putatur. Lingua tamen serpentis nunquam fuit, sed lapis sui generis.

In are-

Glossope-
tra & figura.

In arenis prope Daventriam, vicinaque loca, ac prope Luneburgum in aluminosis fodinis sæpe invenitur, linguamque serpentis satis eleganter refert, ut non mirum sit, vulgo pro ea haberi. Rectius tamen pici linguam refert. Crassior pars lapidis lapidea est, quia lapidibus sæpe innascitur, vel adnascitur. Mucronata vero pars cornea videtur, atroque colore splendet ut sturni unguis. Aliqui cum Cerauniis hunc lapidem confundunt, & fulminis iaculum existimant, propterea Germanice à nonnullis *donderkeil* vocatur. Cardanus Glossopetram Glottidem appellat, aliqui laminarum dentem putant, & nominant, quia interdum dentatis marginibus invenitur, à nonnullis Germanice *Naterzunglein* dicitur. Colore variat, nam subalbida ex roseo colore conspicitur. Multi hunc lapidem ma-

Ceraunia.

Ad vene-
na, & fa-
das. scina.

342 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
das. Aiunt præfenti veneno, veneficium fudore,
& madore prodere: fed ea facultas à me nunquam
deprehenfa eft. Vilis fatis eft hic lapis, ac parvo
emittur.

C A P. CLXIX.

De Aleætorio lapide.

Alectoria, vel Aleætorius lapis, Latine lapis Gal-
linaceus, aut Caponis appellatur. a Plinio te-
fte, in ventriculo galli, aut caponis decrepiti repe-
ritur. Num autem ibi generetur, (ut alii lapides
complures in diverfis corporis partibus, ex variis
humoribus, terreftrique fubftantia generantur,)
aut pabuli vice ab ipfo inventus deglutiat, incer-
tum eft. Nonnulli putant ex iecore galli antiqui
etiam extrahi, id fi verum fit, ex animalis corpore
originem trahit, non aliunde, colore variat, inter-
dum enim Calcedonio, & Cryftallo obfcuro fimilis
eft, interdum fufcum, vel cinereum colorem habet.
Interdum fanguineis venis distinguitur, Germani
Capaunenftein vocant. Raro, Plinio teftè, fabæ ma-
gnitudinem excedit. Idemque author refert Milo-
nem Crotoniaten, qui Prifci Tarquinii tempore vi-
xit, in certaminibus invictum lapidis beneficio
fuiſſe. Geftatus enim, aut ore detentus victoriam
efficere, Venerem excitare, mulieribus virorum
gratiam conciliare, gratiam, constantiam, ac elo-
quentiam geftatori tribuere, creditur. Certo etiam
neoteritorum experimento ore inclufus, fitim, ac
cordis æftum fedat. Quod mirum videri non de-
bet, fi verum eft quod ſcribitur, caponem dum la-
pidem in corpore geftat, nunquam bibere. Aiunt
præterea eum, qui hunc lapidem geftat, contra
quævis pericula tutum eſſe. Aleætorius quia raro
reperi-

Varietas.

Vires.

*Ad peri-
cula.*

reperitur, tanti quanti velit emptor aestimari potest. Ille lapis cæteris præfertur, qui in corpore suo, velut stagnantem iniecti cibi micam modicam, nec usque adeo obscuram, ostentat.

a Libro 37. Naturalis historia cap. x. littera c.

C A P. CLXX.

De Chelidonio.

Chelidonium, vel Chelidonia German. *Schvvalmenstein*, lapillus est opacus aspectu ingratus, figura hemisphærica, semper intrinsecus cavus est, quamobrem tenuis est. In convexa superficie, plerumque colorem pullum dilutiorem, quam Galli *tané* vocant, in cava purpureum, nigris iniectis maculis, habent. In ventre iuvenum hyrundinum reperitur. Authore a Plinio, matres exclusis pullis hunc lapidem devorandum dant. Cum autem pulli lapillos hos habent, ita insident nido, ut rostra coniungant. Dum eximuntur, viribus carent, secundum nonnullorum opinionem, nisi matre absente, & antequam primogenius pullus terram contingat, eximantur. Bifariam discriminantur, aut enim ruffi, aut nigri sunt. Qui nigricant, sæpe purpurei aliquid admixtum habent. Probatissimi substantia purissima sunt, aureisque guttis ornantur. Splendent omnes, ac raro semine lini, cui similes sunt, maiores inveniuntur. Dum in uno pullo duo inveniuntur, alter rufescit, alter rubescit. Dum unus tantum reperitur, is duorum vires habet. Ante aliquot dies à Gallo Chelidonii lapidis nomine, tres lapillos rotundos, & tenues pisi magnitudine emi, qui cum supradescryptis parum conveniebant, ac potius Bufonii lapides minores videbantur. In con-

344 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
vexa superficie pallidum, & subflavum habebant
colorem, aiebat se eos ex hyrundinibus excepisse.
Hyrundinum pullos aliquot aperui, sed nunquam
lapides hos invenire potui.

a Libro 37. Naturalis historia cap. x. littera z.

C A P. CLXXI.

Vires, & facultates Chelidonii.

TRallianus, Marsilius, Ficinus, Dioscorides, Ge-
orgius Agricola, aliique complures, maximum
Ad comi- remedium ad comitiale morbum hunc lapidem
tialem. asserunt, albiorem nempe capiti, aut auribus impo-
situm extemplo collapsum excitare, nigriorem
Ad capitis idem efficere si cuti alligetur. Manu detentos, aut
doloris. capiti lino alligatos, veterrimos, & antiquos capitis
dolores demulcere (modo tamen terræ tactu fa-
cultatem non amiserint) perhibetur, linteo etiam,
vel croceo panno inclusos, colloque appensos,
Ad quar- quartanas delere, dextro brachio alligatos hepati-
tanis. cos perfecte sanare, traditur. Rufi coloris lapis lin-
teolo exceptus, ac sub sinistra axilla gestatus ma-
Ad ma- niam, epilepsiam, & insanos curare, gestantemque
niam. omnibus gratum, acceptumque facere, ac facun-
diam augere scribitur. Nigri coloris lapis similiter
à multis putatur gratiam principum conciliare, &
efficere, ut incepta negotia quævis quis pro animi
sententia absolvere possit. Aureo globulo inclu-
Ad oculo- sus lapis Chelidonium, colloque appensus, omnem
rum dolo- oculorum dolorem, perpetuo avertere, perhibe-
res. tur: in quem usum etiam tritus collyriis adhibetur,
aut ex aqua decoquitur, oculisque instillatur, quos
recreare mirum in modum creditur. Id compro-
batum experientia, quod oculis impositus lapillus,
quæ-

quæcunque in oculum inciderint, facile absque dolore secum educat. Verum id omnes lapides læves, & qui angulis carent, si oculis imponantur, & hinc inde volvantur præstant.

CAP. CLXXII.

De Dracontia, seu Draconitide.

DE Draconitide ita scribit a Plinius lib. 37. cap. 10. Draconites, sive Dracontia è cerebro fit draconum, sed viventibus abscisso nunquam gemmescit, invidia animalis mori se sentientis. Igitur morientibus amputant. Sotacus qui visam eam gemmam sibi apud Regē scripserit, bigis vehi quærentes tradit, & viso dracone spargere somniorfica medicamenta, atque ita præcidere, esse autem candore perlucido, nec postea poliri, aut artem admittere. Hactenus Plinius, qui aniles fabulas potius, quam veram historiam referre videtur. Albertus Magnus, vanitate plenissimus, maximum draconem hunc lapidem habere putat. Marsilius Ficinus *Error Fici-* se hunc lapidem Florentiæ ex India allatum vidisse *cini.* asserit, lupini magnitudine, stellis quam plurimis naturaliter insignitum, qui aceto impositus in re-*Stellaris* ctum, & obliquum ferebatur, donec aceti vapor *lapis.* exhalaret. Sed deceptus fuit Ficinus Stellarem lapidem Dracontiam esse putans, qui fortasse suo tempore adhuc ignotus fuit. Etsi autem dracones lapides habere possint, mihi tamen nondum visus est. Draconites fertur omnia venena, præsertim serpentum fugare.

a Littera ff. Philostratus scribit in India dracones esse, alios palustres, alios montanos, grandiores, acriores, *crystatos, in horum capite reperiri gemmam specie,*

346 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
aspectu floridam, & iucundam, potentia mirabilem. Solinus vero scribit quod Dracontias Lapis non sit, nisi detrahatur viventibus: nam si obeat prius serpens, cum anima simul durities solita evanescit. Quem locum Solini V. Cl. Claudius Salmasius libro (cap. 62. huius libri) citato fol. 388. egregie explicat. Alium modum, quam Sotacus, quo acquiri hic lapis possit, edocet Philostratus lib. 3. Cuius hæc sunt verba. Pallium Coccineum, litteris aureis superintextum, ante cubiculum extendunt: scripta autem incantatoria verba somnum dicuntur inducere. His draconum oculi, quam durissimi, superantur. Ipsi quoque plura verba ex arcana sapientia superincantantes, eo draconem perducunt, ut litteris pallio intextis superdormitet. Dormientis instantes Indi Cervicem securi feriunt, scissoque capite, lapillos intus exstantes, auferunt. Andreas vero Cæsalphinus lib. 2. de Metallicis cap. 41. testatur hunc lapidem apud se esse, eiusque descriptionem tradit, ut ibi videre est, sed fides sit penes Auctorem.

C A P. CLXXIII.

De Anguium lapide, apud Bohemos celebrato,
quem vocant Duchanek.

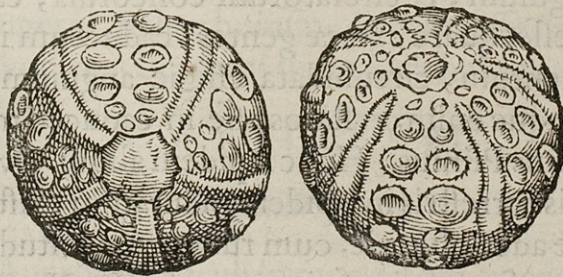
Anguium lapis apud Bohemos celebratur, forma est rotunda, crassitudine minimi digiti pueri sexennalis, in medio foramen habens tam amplū, ut prædictus digitus immitti possit, quod altera parte latius est. Lapis colore est croceo obscuro, oculos exacte formatos in externa superficie, variis coloribus ornatos, vivi oculi instar habens, is tamen color qui iridem referre debet, cæruleus plerunque est. Bohemi conflari à multis anguib; concurrentibus putant, ac singulos oculū formare. Propterea
ab iis

ab iis *Duchanek* vocatur, quasi dicas spiritalem, aut ex spiritu, vel flatu confectum lapidem. Existimant gestantem ab omni veneno, aëre pestilenti, fascinationibus, ac incantationibus immunem reddere. Verum falluntur vehementer, cum lapis iste ab illis in tanta autoritate habitus, non lapis, sed vitrum fit hac forma conflatum, ac mulierum verticillus, qui fufis dum fila trahunt adhibetur, ut pondere facilius vertantur, ac motus diutius perseveret. Memini me ante triginta sex annos, cum puer in Belgio viverem, innumeros huiusmodi verticillos apud mulieres vidisse. Caveant itaque ab impostoribus, qui falsa pro veris obtrudunt in posterum Bohemi, nec sibi tam facile imponi finant.

CAP. CLXXIV.

De lapide Oyum Anguinum appellato.

OVum Anguinum, superius, inter Bufonii lapidis genera, recensui, quod à multis ita vocetur. Nonnulli à serpentibus conflari existimant, forte quia à basi, quæ plana, & lævis est quinæ veluti caudæ serpentum, aut lacertorum versus superiorem partem elatæ, ac paulatim attenuatæ apparent.



Colorem hi lapides habent è fusco albicantem, intus sunt candidi, foris mire duri, ambiuntur enim
crusta

348 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
crusta filicea, sub qua molliores sunt, formã habent
hemisphæricam, vel lenticularẽ. Videntur isti lapi-
des cum Brontiis, vel Ombriis cognationem habe-
re, Plinius Ovum Anguinum, quod ab hoc lapide
differre non videtur, adiectis nugis quamplurimis
a lib. 29. cap. 3. his verbis describit. Est ovorum
genus in magna Galliarum fama, emissum Græcis,
Angues innumeri æstate convoluti, salivis faucium,
corporumque spumis artifice complexu glomeran-
tur, anguinum appellatur. Druidæ sibilis id dicunt
in sublime iactari, sagoque oportere intercipi, ne
tellurem attingat. Profugere raptorem equo: ser-
pentes enim insequi, donec arceantur amnis alicu-
ius interventu. Experimentum eius esse, si contra
aquas fluitet, vel auro vinctum. Atque ut est Mago-
rum solertia, occultantis fraudibus sagax, certa lu-
na capiendum censent, tanquam congruere ope-
rationem eam serpentium, humani sit arbitrii. Vi-
di equidem id Ovum mali orbiculati modici ma-
gnitudine, crusta cartilaginis, velut acetabulis bra-
chiorum polypi crebris, insigne Druidis. Ad victo-
rias litium, & Regum aditus mire laudatur: tantæ
vanitatis, ut habentem id in lite in sinu equitem Ro-
manum è Vocontiiis, à Diyo Claudio Principe, inte-
remptum, non ob aliud sciam. Hic tamen comple-
xus anguium, & efferatorum concordia, causã vi-
detur esse, quare exteræ gentes, caduceum in pacis
argumentum, circumdata effigie anguium, fece-
rint: neque enim crystatos esse in caduceo mos est.
Hactenus Plinius. Hunc lapidem aliqui Ovum te-
studinis terrestris in lapidem induratum existimant.
Neque adeo absurde, cum rudimenta testudinis, in
convexa superficie, satis apte referat. Verum ne-
scio cur lapis sui generis esse non possit, cum varie
ludat in mixtis natura. Vulgo hic lapis gestatus, pu-
tatur

Brontia.
Ombria.

ratur gestantem securum reddere, ne ab aëre pestilenti, aut à veneno inficiatur, aiuntque præsentem veneno id sudore proderet. Sed duriores omnes lapides, & gemmæ politæ, dum aëri committuntur, facile madent, si aër calidior sit, quam ipsarum superficies. Corpus enim frigidius aërem proximum in humorem soluit: non secus ac gladii, qui in hypocausta translati, facile humidæ aëris particulas ad se trahunt, & in aquam solvunt. Vulgus rerum causas ignorans, effectuum causas sæpe alias opinatur quam sint.

Ad vene-
na.

a Naturalis historiae littera c.

C A P. CLXXV.

De lapide Carpionum.

Circa initium spinæ dorsalis triangularis lapis, aut osseum quid potius, in ciprinis reperitur, quod vulgo lapidis nomen habet. Huius auxilio caput spinæ annectitur, colore est subflavo. Apud Belgas mos est ut narium hæmorrhagias, lapide naso appposito, sistant. Calculosis pulvis potui datus, prodesse dicitur. Ebullitionem etiam flavæ bilis ore detentus, prohibere perhibetur. Solet id malum post crapulam, imbecilli ventriculo, contingere. Belgæ huiusmodi malo affectum *verzeuet* vocant: Germani se *den sohdt* habere aiunt.

Ad orexin.

C A P. CLXXVI.

De Oculis Cancris.

Cancrorum Oculi in cancris, qui exuvias deponere volunt, forma hemisphærica, circa oculos reperiuntur. Albi sunt, satisque duri. Imprimis ad

ad sanguinis coagulati dissolutionem, & expulsionem celebrantur. Tenuium enim partium, ac diureticæ sunt facultatis, ob quam causam vulneratis potionibus magna utilitate adhibentur. Calculos etiam rumpunt, ac per urinam expellunt, triti in pulverem redacti, & cum vino diuretico propinati.

*Ad vulne-
ra.
Ad calculum.*

A Chymicis in essentiam, aut liquorem solvuntur: ita enim efficacius multorum experientia id præstant. Ratio in essentiam redigendi hæc est. Triti

*Essentia
Oculorum
Cancri.*

Oculi solvantur in aceto aliquoties distillato, & acetum Indies effundatur, aliudque reponatur, quoad tenuissima substantia sit exhausta, quæ aceto communicatur. Dum usque ad feces veneris, cessa. Collecto aceto iniice parum caphuræ, ut defecetur. Postea distilla per alembicum, & quinta essentia una exit. Si non tota exierit, repete distillationem refluxo aceto, capiti mortuo trito, cum quo sine in digestionem parumper. Si exiit tota acetum lentissimo balneo segrega: reliquiis affunde vini spiritum, digere, & abstrahe aliquoties, tandemedulcora eam aqua stillatitia, & habebis essentiam, quam in quovis liquore solves. Potes eam etiam retorta exigere forma olei. Aliter hoc modo:

Aliter.

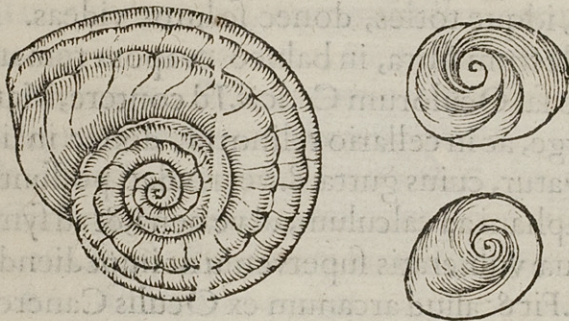
Oculos Cancri minutissime triti, lavigati que impone vitreo vasi, & distilla. Reliquias calcina ad albedinem, ut fundus vitri excandescat. Exime, & immite in acetum distillatum potens. Digere per octiduum Indies bis movendo, postea effunde, reponere aliud, iterum digere, idque fac donec subtilissimam partem extraxeris. Acetum per vices abstractum per partes in alembico distilla lento igne, usque ad liquorem crassum (alii exigunt per alembicum etiam essentiam, seu cum aceto, seu per se forma olei.) Hunc effunde in terreum vas vitreatum, aut concham, & modice divapora ad siccitatem,

tem, quemadmodum coagulantur sales. Siccum pulverem ablue sæpe cum aqua calida, ut aceti acrimonia decedat. Exiccatum denuo per aliquot septimanas in cineribus calidis detine, vel reverbera, & vertitur in pulverem albissimum, qui defluit ut alkali, hunc si solvas cum quinta essentia, circula, ut propior sit quintæ naturæ. Potest etiam sublimari in florem, & flos circulari. Dantur huius essentiæ grana tria, aut si in liquorem redacta sit, tot guttæ, aut paulo plures ad calculum. Alius modus, non vulgaris, mihi summopere commendatus, hic est. Oculis Cancris in tenuissimum pulverem redactis, ac violæ inditis, suprafunde acetum terebinthinæ, obtura vitrum, ac per noctem supra calidos cineres digere. Sequenti die solutum effunde, aliudque affunde, idque toties, donec solutos videas. Acetum collectum filtra, in balneo evapora remanebit in fundo sal Oculorum Cancris. Id contere, Marmoris insperge, ac in cellario relinque, donec in liquorem solvatur, cuius guttæ 8. vel 10. dari possunt cum aqua Raphani ad calculum, ad venena, & ad symptomata, quæ vulneratis superveniunt impedienda, & sananda. Fit & aliud arcanum ex Oculis Cancris pro ulcerosis, & vulneratis mirabile, renovans, purgans, & mundificans omne id, quod contra naturam est, quod per vulnus miro modo expellit, ac foras trudit. Fit hac ratione. Resolvuntur Oculi Cancris cum vini essentia, & spiritu spatico mensis in Balneo Mariæ. Postea in libero igne sedecim vicibus distillantur, semper fecibus extillatum reaffundendo. Postremo in Bal. Mariæ vini essentia sexies ab oleo extrahitur, cohobando, tum habetur arcanum, cuius scrupulus cum Theriacæ drag. una, & aquæ fumaris unciis aliquot mane, & vesperi oblatus, prædicta omnia, & maiora præstat.

*Aliser.**Ad vulne-
ra arca-
num.*

De Umbilico Marino.

Umbilicus Marinus, umbilici humani similitudinem, & magnitudinem habet, unde nomen obtinuit à nonnullis Umbilicus Veneris, & Germanice *ein Meerbonen*, ac si dicas faba marina, vocatur. Videtur diligenter intuenti conchæ esse rudimentum, aut concha compressa, spiras enim habet in gyrum actas colore rubello, & albo hinc inde distinguitur, inferior pars plana est, ac nigrior paulo superiori, ac si rubedini umbræ color admixtus esset, aliquando purpurascit, vel albicat.



Reperitur in limacis orificio, dum se hyeme occludit, ac ostioli, vel operculi loco est, ut in vulgaribus limacibus crassa quædam alba. Exterior pars ea est, quæ extuberat. Limax vulgaris huic minor est, ac Umbilicum Marinum ferentibus similis, nisi quod concha Umbilici Marini crassa, & durissima sit, ac exteriorem partem habeat quasi creta obdurtam, interioremque Margaritarum instar splendentem, ut quis Margaritiferam coniciat. Cretenses hunc lapidem non Umbilicum, sed Oculum Marinum vocant, ac oculis gestatum prodesse autumant.

Oculus

Marinus.

mant. A Venere nomen habet, quod puellis gratiam conciliare, illas amabiles pulchras, virisque optatas reddere, illarumque morbos abigere creditur. Insuper gestatus amuleti loco præcavere ab erysipelate traditur. Narrat a Baccius sanguinem undequaque fluentem mirifice fistere, & præsentaneum afferre auxilium, si ex parte eius plana, & averfa, cum saliva hominis fronti applicetur. Id quod semel atque iterum Patavii se observasse tradit in vetula, quæ per scalas in caput decidit, & plurimum sanguinis per os, & nares, præsertim vero ex vulnere capiti inflicto, profudit, qui cum variis adhibitis remediis fisti non posset, adhibito lapide, mox fuisse cohibitum, non sine admiratione. Ob id ait idem author, à Gallis secreti loco mulieribus, nimio mensium fluore laborantibus, in pulverem tenuissimum redactum, cum aqua appropriata, vel conserva aliqua utilissime exhiberi. Illos quoque qui sanguinem per intervalla reiiciunt, & expuunt, manifestum ab eo percipere auxilium, si pulverem eius cum pari portione cornu cervi usti, vel Corallorum rubeorum præparatorum in ovo sorbili sumpserint.

Veneris
oculus.
Ad amo-
rem.
Ad erysi-
pelen.
Ad san-
guinis flu-
xum.

Ad nimiti
menstruo-
rum flu-
xum.
Ad san-
guinis
sputa.

a Libro de gemmarum, & lapidum pretiosorum natura cap. 40.

C A P. CLXXVIII.

De lapide Caymanum.

Hunc lapidem Nicolaus Monardes describit, Hac ex civitate nominis Dei, & Carthagine aliis continentis oris adferri, calculis fluviatilibus similes asserit, ac inveniri in ventriculo lacertorum, aut crocodilorum prægrandi specie, quos Caymanes

Z

vocant.

354 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
vocant. Hosque lapides colligi ab Indis, & Hispanis ad quartanam tollendam, binos siquidem, temporibus alligari, ac sic paroxysmum tolli, caloremque febrilem mitigari.

Ad quartanam.

C A P. CLXXIX.

De lapide Palumbellarum.

Romæ aviculæ nonnullæ reperiuntur, quas Romani vulgari lingua Palumbellæ vocant, & lombardi Saffaroli, alii Soloni. Hæ lapillos quosdam ferunt in ventriculo exiguos, aliisque similes, qui calculos renum mirabili, & occulta proprietate comminuunt, forasque pellunt, paucis diebus tam feliciter, ut nullum aliud medicamentum illis comparari queat. Habentur hæ aviculæ Romæ in magna copia, neque unquam his lapillis destituuntur, nisi captivæ detineantur. Nam libertate privatæ, paucis diebus lapis in eorum ventriculo generatur, à quo brevi suffocantur. Dum libertate fruuntur lapillos istos quærunt, & devorant, eorumque beneficio vitam prorogant, & sanitatem tuentur. Porro lapilli isti pistandi, & terendi sunt, quia durissimi. Deinde semidragma cum flor. sambuci, & cinnamomi ana scrupulo uno danda per octiduum cum brodio. Ita enim æger à malo cito liberatur.

Ad calculum mirabile.

C A P. CLXXX.

De lapide Porcino.

In regione Pan, prope Malaccam, reperitur lapis in felle porci, maiorumque est virium, quam Bezoar. Colorem habet rubeum, dilutum, ac saponem amarum, tactuque refert saponem gallicum. Ad venena valet, ad quæ profliganda maceratur in poculo

Ad venena opt.

poculo aquæ satis diu, postea eximitur, ac aqua quæ redditur amara propinatur, expellit siquidem omne venenum, ut sæpius probatum est. Indi vocant mastica de soho, id est lapis Porcinus.

C A P. CLXXXI.

De lapide Cenar.

Hic lapis iuventutem conservare traditur, ac impedire ne rugæ in corpore oriantur, ex eo fiunt pocula in China.

C A P. CLXXXII.

De lapide Malacensi.

Lapidem Malacensem describit a Garfias ab Horto hoc modo, lapis Bezoar alium lapidem mihi in memoriam revocavit, quem unice venenis resistentem in Malacca inveniri tradunt: saltem in Pan regni Malacensis provincia. b Invenitur autem istic in felle Hystricis: sed tanta est in æstimatione apud Indos indigenas ob raritatem, ut è duobus, qui simul reperti meo tempore fuerunt, alter pro ingenti munere missus sit ei, qui pro rege Lusitaniæ Indiam gubernat. Et licet istic frequens lapis Bezoar invenitur, hunc tamen longe præferunt incolæ. Unum duntaxat vidisse memini, cuius color dilucidioris videbatur purpuræ, gustu amarus, rangenti lævis & lubricus, quemadmodum Gallicus sapo. Hactenus eius facultates experiri mihi non licuit. Sed clarissimus vir & insignis Medicus Dimas Bosque Valentinus eius facultates experimento comprobasse in duobus viris, qui venenum hauserant mihi affirmavit. Vulgari autem aqua (cum cordialis esset in mora,) hunc lapidem aliquamdiu maceravit:

356 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
ravavit: eam deinde aquam ægris propinavit, qui il-
lam gustu amarum invenerunt. Attamen eorum
stomachus corroboratus est, & venenum nihil ob-
fuit. Multum certe huic viro debent omnes medi-
ci Indici, quod huius lapidis facultates nobis ape-
ruerit. Nam necessaria admodum sunt hac in re-
gione medicamenta quæ venenis resistunt, Alexi-
pharmaca Græci vocant. Hactenus Garcias ab Hor-
to. Aliqui putant hunc lapidem Porcinum esse.

a Libro 1. Aromatum, & simplicium historia cap. 46.

b Interferere hoc loco placet ea, quæ Amplissimus, Cla-
rissimus, Doctissimusque vir Gulielmus Bontius Reip.
Leydensis Prætor dignissimus mihi communicavit,
ex autographis fratris, is Iacobus Bontius erat, Nove
Bataviæ Medicus Ordinarius, multiunga scientia, &
eruditione præditus, postea autem Fisci Generalis
præfectus, & ibidem defunctus: exemplar autem
litterarum tale est. Lapis iste Malacensis, cuius au-
thor (nempe Garcias ab Horto) hic transitorie me-
minit, in memoriam mihi revocat lapidem quen-
dam genitum in felle porcorum, aut etiam ventri-
culis Hystricum, oblongis pinnis præditarum, quem
Lusitani propterea Piedra de puerco vocant, mol-
lis, ac pinguis est, ac si saponem Hispanicum tra-
ctes, ego duos domi habeo, unum parvulum ex Hy-
strice, alterum ex apro excisum, infunditur hic la-
pis in vino adversus choleram, quam Mordexi hic
Insulani vocant, ac hic tantopere timetur, quam pe-
stis in Hollandia, ut pote, quæ hominem aliquando
soleat occidere paucissimis horis. Pregnantibus ta-
men hic lapis non bene datur, nam abortum pro-
vocare adeo certum est, ut femina Malaica mihi re-
tulerint, ut si quando menstrua earum purgatio non
bene procedat, se tantum hunc lapidē manu gestare,
ac iuvamentum inde sentire.

C A P.

CAP. CLXXXIII.

De lapide Bulgolda.

NON minore facultate præditus est lapis Bulgolda, quam Malacensis, & Bezoar. Nam mirifice omnibus venenis resistit. Est vero is magnitudine avellanæ, rarus admodum, ut qui è capite animalis, quod Indi Bulgoldalf appellant, eximitur, Ferdinand. Lopez lib. i. Historiæ Indicæ.

CAP. CLXXXIV.

De lapide Sanguinali.

Lapis Sanguinalis ex nova Hispania delatus, Jaspidis genus est, sed obscurioris, maculis, seu punctis distinctus sanguineis. Ex hoc lapide Indi quasdam cordium formas magnas, ac parvas faciunt. Valet ad fluxum sanguinis, narium, mensium, hæmorrhoidum, vulnerum, ac oris, lapidem aqua frigida intinctum æger dextra comprimit, & subinde id facit, sic eo Indi, & nostri utuntur. Persuasum habent Indi, imo firmissime credunt, si hoc lapide pars sanguine manans contingatur, sanguinem sisti, idque verum esse experientia probatum est. Vtilis etiam est suspensus, aut alligatus eidem parti, unde sanguis effluit, modo carnem contingat. Vidimus nonnullos hæmorrhoidum fluxu afflictos remedium sensisse, annulos ex hoc lapide confectos in digito continuo gestando, nec non & menstruum fluxum sisti. Nicolaus Monardes.

C A P. CLXXXV.

De lapide Manuali.

Lapis Manualis dicitur in India esse qui rimas
manuum, & pedum à falsa pituita provenientes
curet. Nicol. Monard.

C A P. CLXXXVI.

De lapide Hysterico.

Adfertur lapis è nova Hispania, quem uteri
morbis adprime utilem esse ferunt. Niger est,
admodum politus, ponderosus, maiore ex parte te-
res, & rotundus. Mirum porro est, quod de hoc
lapide prædicant. Nam mihi affirmavit nobilis quæ-
dam, & magnæ authoritatis Matrona, quæ eo usa
est, & in umbilico gestavit adeo firmiter inhæren-
tem, quasi istic agglutinatus fuisset, ex quo præsens,
& certissimum sensit commodum: idem aliæ af-
ferunt, quæ simili modo isto lapide sunt usæ. Cum
uteri suffocationem imminentem præsentiant, ad-
hibito lapide subito levantur, & si eum perpetuo
gestent, nunquam simili morbo corripuntur.
Exempla huiusmodi faciunt ut his rebus fidem ad-
hibeam. Nicol. Monard.

C A P. CLXXXVII.

De lapide Manati.

Consalvus Ferdinandus Oviedus cap. 7. & 10.
libr. 13. primæ partis Historiæ Gent. & Natur.
Indiæ Occidentalis, In capite piscis Manati binos
lapides inveniri refert, parvæ pilæ lusoriæ magnitu-
dine, interdum etiam grandiores, pro piscium cor-
poris

poris magnitudine, non tamen orbiculares illos, sed eius ossis pene forma, quod in balista tensum nervum retinet. Horum ossium crematorum, tenuiterque tritorum, & per interniculum transmisforum pollinem, ab iis qui nephritide laborant, mane continuis aliquot diebus, ex generoso vino albo utiliter bibi, ex eorum, qui periculum fecerant, & commodum senserant, sermone accepisse refert: Dolores enim tolli, calculum comminui, & cum lotio arenulas eiici. Hic lapis cum tuberonum lapide confunditur, ita ut idem videatur, Carolo Clusio auctore.

C A P. CLXXXVIII.

De lapide Perca piscis.

In perca pisce paruo, quem coruum vocant, duo lapides inveniuntur, albi, oblongi, plani, altera parte quasi dentati. Hi cum vino tenui exhibiti calculos minuunt, & pellunt. Dum ureteribus inhæret calculus loco dolenti suppositi illum trahere, donec in vesicam incidat, credunt Germani, & Bohemi, qui in hunc finem sæpe iisdem utuntur.

C A P. CLXXXIX.

De lapide Limacis.

Limaces qui cochlea carent, ac in fylvis, ac locis subterraneis fusci coloris, inveniri solent, in capite lapillum habent qui gestatus quartanam solvere dicitur.

De lapide Tuberonum.

Lapis Tuberonum in capite piscis Tuberon reperitur, albus est, magnus & ponderosus, ut interdum duas libras pendeat, nullius saporis, neque tam durus ut radi non possit. In capite Tuberonis plerunque tres, vel quatuor inveniuntur. Huius lapidis pulvis utilissimus fertur ad nephritidem, & urinæ difficultatem, renumque, & vesicæ calculos deturbandos. Pisces Tuberonis in mari Indico ferreis hamis capiuntur maximi, validissimi, pugnantissimi, & truci aspectu, cum lupis marinis assidue præliantes. A Theveto lib. sing. cap. 71. a Manati vocantur utriusque similes, duos tantum pedes rotundos, quibus natant, ad humeros habentes, & in singulis quatuor ungues elephantinis similes: ab umbilico ad caudam usque gracilesunt, teterrimo aspectu, capite bubalino, sed macilentiore ore, mento vero crassiore, oculis admodum exiguis pro corporis mole, quæ interdum viginti pedum longitudine, decem crassitie est; corio denso, pilis quibusdam cinerei coloris obsito. Fœminæ pariunt vaccarum modo, duoque ubera habent, quibus catulos suos lactant. Eorum caro quadrupedis potius, quam piscis videtur, etenim recens vitulinam sapit, sale macerata Thynni carnem, sed sapidior est, diutiusque servari potest. Eorum pinguedo optima, nec facile rancescit. Dubitare videtur Clusius an hic piscis à Theveto descriptus, ac in capite lapides ad calculum habens sit Tuberon. Penes Lectorem sit iudicium.

a *Idem Thevetus loco citato, quid admirabile de Manato*

Ad nephritin.

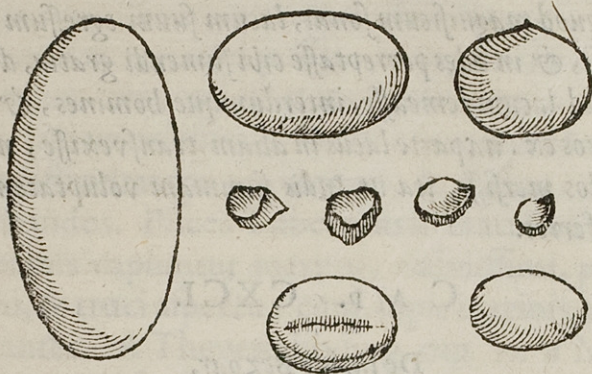
nato pisce refert, quod quoniam notatu dignum, hic addere placuit. Testatur enim Regulum Caramatexi parvum cepisse Manatum piscem, quem 26. annis in lacu quodam dicto Guaynato educavit, adeoque domitum evasisse, & ferociam deposuisse, ut de manu cibum caperet, & in clamato nomine Mato, quod magnificum sonat, lacum suum egressum fuisse, & in ades perreptasse cibi sumendi gratia, deinde ad lacum remeasse, interdumque homines, & pueros ex una parte lacus in aliam transvexisse, nec illos mersisse, ita ut Indis summam voluptatem adferret.

C A P. CXCI.

De lapide Bezoar.

BEzoar lapis à a vocabulo Pazar Persico, vel Pazan, quod hircum notat, nomen habet, vel à Beluzaar Hebraico, & Chaldaico vocabulo, quod dominum veneni significat, Bel enim dominum Chaldæis significat, & zaar venenum quod iste lapis ita domat, & superat, ut propterea ab hoc lapide præstantissima quævis ad venena medicamenta Bezoardica per antonomasian vocentur. Lapidès isti forma sunt varia, oblonga, orbiculari, modo compressa aliquantulum, vel inæquali, modo renis, aut castanei forma, eaque semper obtusa non in cuspidem desinente. Color eis nunc niger, nunc subcineritius, interdum flavescens, & subviridis, sed plerunque pullus, spadiceus, rarus, aut ex viridi nigricans. Constat lapis ex tunicis, sive crustulis modo crassioribus, modo levioribus, aliis alias complectentibus, ut in cæpis videre contingit, politis interdum, & splendentibus, semper magis iis quæ subeunt, nonnunquam aliquantulum scabris, ex-

362 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 tima præfertim parte, & reliquas complectente, ut
 in vesicæ, & renum calculis videre licet, sæpe lami-
 næ, seu crustæ fractæ apparent, ut in meditullio her-
 ba, aut festucæ fragmentum, quæ lapidis generatio-
 ni basin præbet, appareat, & conspectui se præbeat.



Habuit Imp. invictiss. Rudolphus II. Dominus
 meus clementissimus, ovi anserini magnitudine,
 aut paulo maiorem lapidem Bezoar, è quo pocu-
 lum dum confici iussisset, in ipsius meditullio her-
 bæ eximie redolentes (circa quas crustæ, & laminæ
 superinductæ à natura fuerant) repertæ fuerunt.
 Aiunt interdum meditullium concavum esse, vel in
 eo pulverem reperiri, eumque legitimi lapidis no-
 tam esse asserunt. Lævis est hic lapis, & blandus, ut
 Alabastri modo abradi possit, & in aqua hærens,
 aut etiam ad linguam facile lique scat.

a Idem Iacobus Bontius (cap. 182. huius libri) citatus,
 aliud etymon huius vocis Bezoar adfert, cuius hæc
 sunt verba. Sed quoniam nullus, quod sciam, ante
 me verum etymon huius lapidis edidit, nec quomo-
 do, aut ex quo generetur, paucis auscultate rem.
 Persæ igitur hunc lapidem vocant Pa-zahar, com-
 posito vocabulo ex Pa, & Zahar, quorum prius si-
 gnificat

gnificat contra, ac secundum, venenum nominatur, ac si Græco vocabulo antidotum dixeris. Hinc perspicitur, quam fallax sit ista etymologia, quæ à Pazar, vel à Bazahar lapidem hunc dictum volunt, cum nullus unquam hunc lapidem venalem in foro viderit. Nascitur hoc porro modo lapis Bezoar in Persia, ut ab Armenis, & Persis Mercatoribus fide dignis certo accipi. Est locus in Persia Stabonon dictus, trium dierum itinere supra Laram civitatem, celebre in Persia emporium, in cuius campis nascitur herba quædam Croco, ac hermodactylis admodum similis, in cuius campis caprorum copia pascitur, in quorum ventriculis ex esu huius herbule, hi lapides in ventriculis caprarum concresecunt, qui apud Reges Persiæ in tanto pretio sunt supra reliquos, qui in aliis locis gignuntur, ut Magnus Xaa-Bas Imperatorum Persarum ultimo mortuus Anno M.DC.XXVIII. inibi vigiles locaverit, ut omnes istos lapides Bazahar, qui certum pondus excederent, sibi vindicarent. Itaque quod causa materialis huius lapidis sit causa supradicta, non solum Armeni, ac Persæ mercatores mihi retulere; sed idem ferme affirmat P. Texeira Lusitanus in tractatu suo eleganti, quem Hispanica sua lingua conscripsit de rebus gestis Regum Persiæ, qui inquit Insulam quandam esse inter Ceylan, ac terram Continentem Chormandel, quæ à Lusitanis Isla de Vacas vocata (quod insulam vaccarum sonat) nostris naucleris etiam optime nota, in qua etiam nascitur copia predictorum lapidum, quam ob causam etiam ibi multe capræ pascuntur, atque idem author ait, quod Anno M. D. LXXXV. Cum hanc Insulam maxima, ac horribilis inundatio invasisset, ac etiam totam Continentem terram Chormandel, ita ut hæc Insula tota submersa fuerit, quæque servari inde capræ poterant,

alio

alio translata defierunt gignere istos lapides, quod predicta herba ibi non cresceret: sed elapsis paucis annis, cum Insula falsugine maris liberata, rursus hanc herbam produceret. Capræ eiusmodi iterum eo translata, lapides hos, ut antea produxere. Hac mihi vobis communicare visum est, quoniam idem & mercatores nostri, ac Angli certo confirmant.

C A P. C X C I I.

Genera lapidis Bezoar, ubi inveniuntur, & quomodo generentur.

Genera huius lapidis duo statuuntur. Alterum Orientale, quod ex Ægypto, Persia, India, China, Cathaio, aut vicinis regionibus adfertur. Alterum Occidentale quod ex America, & Peruvia adfertur. Uterque lapis omnium authorum testimonio, in animalis corpore gignitur: verum diversa authores statuunt animalia. Nam Arabes medici, in capricervo reperiri hunc lapidem ante quingentos annos Rhasis testimonio scripserunt. Neoterici nonnulli in Persarum Pazan, id est, hirco, unde nomen Bazar accepit, generari asserunt. Alii in sylvestri capra inveniri produnt. Alii, sed ridicule, cervi lachrymam induratam putarunt, Christophorus à Costa qui Indica simplicia descripsit, lapidem Bezoar in ventriculo animalis hirco similis, arietis prægrandis magnitudine, colore rufo, uti cervi propemodum, agilis, & acutissimi auditus, à Persis Pasan appellati, quodque variis Indiæ provinciis, uti in promontorio Comorin, & nonnullis Malaccæ locis, tum etiam in Persia, & Corasone, insulisque quæ à vacca cognomen adeptæ sunt, invenitur, generari scribit. Carolus Clusius animal, ex cuius ventriculo Bezoar lapis eximitur, cervi fere magnitudine,

tudine, & agilitate, sed cornibus in dorsum reflexis, & corporis forma capreis fere simili, quam ob causam capra montana vocatur, tamen Clusii iudicio cervi capra potius dici debeat, esse notavit, ac insuper scribit hoc animal in India supra Gangem, montibus Chinarum regioni finitimis, pilo brevi, & colore ut plurimum cinereo, & rufo, reperiri. Ex quibus omnibus authoribus colligi potest animal hoc quod lapidem Bezoar Orientalem fert, capræ sylvestris cornutæ quandam esse speciem, quæ non procul à figura cervi discedat; ut propterea non incommode à nonnullis cervi capra appelletur. Cornua habere dicitur duo ex fusco colore nigra, & fere recta, læviaque non absque gyris, & nodis caprearum, quam Germani *Gemsfen* vocant, cornibus satis similia. Quod vero Occidentalem lapidem profert aliud prorsus (etiamsi fortassis non dissimile priori habeat formam) animal esse constat, propterea quod cornua nulla, ut cervi capra, habeat. De hoc nobilis quidam ad Nicolaum Monardem (ut ipse in suo libello de simp. Medicam. testatur) his verbis scribit. Formam animalis ex quo lapis Bezoar extrahitur in tuo libro describis. Ea diligentius perpenſa, animalium genus quoddam in istis montibus frequens invenimus, valde simile iis hircis (nisi quod cornubus orbum est) quos in Orientali India reperiri tradis. Rufi sunt coloris magna ex parte, & herbas salutiferas depascuntur, (quarum magna est copia in montibus, ubi ista animalia degunt) ita fugacia, ut solo tormentorum æneorum ictu, assequi possimus. Ex collatione istorum authorum videtur forma animalis eadem, nisi quod Orientale cornua, Occidentale non habeat. Ante aliquot annos incertum fuit, in qua parte corporis unde, & quomodo generentur hi lapides.

Verum

*In qua
parte ani-
malis na-
scatur Be-
zoar.*

Verum nunc attestantibus iis, qui multoties hæc animalia secuerunt, ac ex iis lapides exemerunt, gignuntur in receptaculo quodam, seu marsupio factiæ modo confecto, & villosa carne constante, duorum palmorum longitudine, & trium fere unciarum latitudine ipsi ventriculo parte inferiore adhærente. In hoc marsupio depastæ herbæ recipiuntur, donec ruminatæ in ventriculum traiciantur, ac in eodem generati lapides, eo ordine, & modo dispositi deprehenduntur, quo nodi, qui anteriorem tunicæ partem occludere debent, ita tamen ut semper alius alio maior sit. Materia unde lapis generatur, herbarum est succus viscosus, & terrestris, aut si mavis dicere terrestris herbarum succus in humorem resolutus: quæ si aromaticæ, & salubres fuerint lapidis augent vires, si insipidæ ut gramen, lapidem nullius facultatis proferunt. Quod Indis optime notum est. Nam animalium in planis locis degentium lapides floccifaciunt, tanquam ad rem medicam inutiles. In montanis vero degentium ad venena, aliosque morbos difficillimos sanandos in maximo habent pretio. In montibus enim herbis odoriferis, ac quæ ad varios morbos utiles sunt, vitant. Generatur autem lapis in marsupio prædicti animalis succo herbaceo, ac terrestri à tenuioribus partibus secreto. Cui dum portio succi terrestris ipsius animalis accedit, paulatim humido expresso concrevit in lapidem terrestrior pars. Quæ, si similis succus non statim sit præ manibus, lavore obducitur, lapilli formam induit, & quandam in extima sui parte spolituram recipit. Huic accedens postea circumquaque (absolutis naturæ coctionibus) nova materia, nova crusta inducitur, crassa, vel tenuis pro affluentis materiæ quantitate; quæ iterum exiccata, & indurata, alia crusta obtegitur; idque

*Electio Be-
zoar.*

idque toties à natura fit, donec ad iustam quantitatē venerit lapis, aut materia augendo lapidi idonea, non amplius à natura suppeditatur. Nam aliquando excrefcit hic lapis ad ovi anserini quantitatē; qui primo exiguam habuit quantitatē dum crefcit, ut dixi, cruftis accedentibus uti caparum radices, Uniones & testes concharum Margaritararum, paulatim augetur in dicto mafupio, a donec intereat animal.

a *Eiusdem Iacobi Bontii (cap. 182. huius libri) citati verba, hic allegare lubet, quæ hæc funt. Lapidès hi miseris hircis, ac capris tam molefti funt, quam hominibus lapidès vesicæ, ac renum. Capræ iftæ non abfimiles valde funt capris Europæis, nifi quod habeant erecta, ac longiora cornua, ac quadam ex iis verficolore funt pelle ut tygrides, pulchro afpectu, quales duas hic in arte Batavia nofta quotidie videmus: itaque hæc capræ, prout magnum lapidem, aut parvum gerunt, unumque, aut plures, eo moleftius, vel citius incedunt, quod afutiffimis Armenis, ac Perfis per bene notum eft. Porro vidi & lapidès Pa-zahar natos in ventriculis fimiorum, qui teretes funt, ac longitudinem digiti aliquando excedunt, qui hic præftantiffimi omnium cenfentur.*

C A P. CXCIII.

De natura, facultatibus, & virtutibus lapidis Bezoar.

MAnifefta facultas in hoc lapide nulla, præter Mexiccandi, ac sudorem movendi deprehenditur. Occultæ profecto quamplurimæ. Nam nulum hoc tempore ad venena, aliosque difficiles morbos, prædicatur præftantius medicamentum,
lapide

*Ad vene-
na quævis.*

lapide Bezoar, five extrinsecus, five intrinsecus adhibeatur. Ad omnium animalium venenatorum ictus, & morsus valet, si vulnere imponatur. Nec minus vulneribus toxico, aut veneno à sagitta, aliove instrumento infectis, pulvis inspersus medetur. Foris si alligetur sinistri lateris brachio, ut nudam cutem attingat, perhibetur venenis resistere, & cor tueri, ne à veneno, aëreve pestilente, aut contagioso lædatur. Apertis etiam carbunculis pestilentibus, si inspergatur, venenum omne exugere creditur. Intrinsecus si pulvis à granis quatuor ad decem cum liquore aliquo convenienti propinetur, cordis omnibus affectibus mire auxiliatur. Ad syncopen in ipso paroxysmo, aut paulo ante ex aqua rosacea si adsit febris, si absit ex aqua cardui benedicti, melissæ, scorzonæræ, aut florū garyophyllorum datur pondere granorum quatuor. Ad cordis pal-

*Ad cordis
palpitationem.*

pitationem, cum aqua melissæ quotidie mane ieiuno stomacho duo grana oblata, multum prodesse possunt. Ad melancholicos humores domandos five universum corpus, five eius duntaxat partem, nempe caput occupent, miros effectus præbet. Nam Arabum lepram, seu Græcorum elephantiasin, malam scabiem, prurigines, impetigines, erysipelata, & reliqua cutis vitia, tanquam præsens remedium, sanat. Quartanam etiam febrim, etsi non sanet, tamen eius aufert symptomata. Nam animi mœrores, anxietates, cordisque affectus quæ in istis

Ad quartanam.

Ad epilepsiam.

febris vulgaris sunt, lenit, & aufert. Ad epilepsiam, morbumque sacrum, five adultos, five infantes oppugnet, non parum iuvat. Infantibus lactantibus datur cum lacte, adultioribus, & viris cum aqua lilii convallii, Pæoniæ, aut Tiliæ. Pueris pondere granorum duorum, viris triplum, aut quadruplum, aut etiam plus, pro morbi, & corporis consti-

constitutione, offertur. Ad vermes etiam, & tineas felici successu hic lapis solus propinatur cum aqua graminis, aut cardui benedicti. Laudat Monardes hunc pulverem, quo se mira præstitisse, ac tam pueros, quam adultos innumeros à lumbricis liberasse narrat. Recipe herb. lumbricorum (quam tanacetum puto) dragm. duas, sem. fantonici drag. unam. Cornu cervi usti, sem. portul. & carlinæ sing. ana drag. semif. lapidis Bezoar Peruani dragm. semif. fiat pulvis, cuius dosis pro ratione corporis augeatur, & exhibeatur. Verum non solum ad prædictos morbos, sed etiam ad venenatos, & contagiosos, lapis Bezoar summopere celebratur. Nam pestem, febriumque pestilentium virus etiam earum, quæ exanthemata, petechias, herpes, & papulas malignas producant, cito, ac miraculi instar compescit, ac extinguit, ad quos effectus Indi quotidie cum aqua rosarum pulverem duorum granorum pondere propinant. Mihi exigua dosis videtur ubi febres iam in statu, aut prope statum sunt. Soleo tum sex, aut octo grana magna utilitate cum aquæ acetosæ uncia una quotidie, donec vel sudore, vel urinæ profluvio melius habeat æger, propinare, eumque ab omni potu alio per horam arce- re, ne alterius potus accessu, actio ipsius lapidis hebetur, aut impediatur. Meo enim iudicio errant vehementer, qui vel ante, vel post eius sumptionem aliquid ægro offerunt, etiamsi id æquale viribus lapidi putetur. Nam rerum sæpe occultus dissensus est, nec homini notus, & talis qui effectum optatum impediat, & prohibeat, quem utraque res seorsim usurpata produxisset. Qui id non capit, spiritus vitrioli, & spiritus tartari antipathiam perpendat. Uterque enim istorum acidissimus, & acutissimus est. Si misceas utriusque acrimonia perit, & liquor

*Ad vermes.
Pulvis.*

Ad morbos, venenatos, contagiosos, pestilentes.

Rerum antipathia.

370 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
redditur insipidus. Suadeo itaque ut nobile istud
medicamentum perpetuo solum, si eius certum
commodum desideretur exhibeatur.

*Ad vene-
na.*

Ad venena quævis, quæ alicui offerri possunt, ni-
hil lapide Bezoar præstantius haberi potest. Nam
non solū corpus præservat à veneno, sed infectum,
aut oppressum liberat. Ad præsertionem suffi-
ciunt duo grana mane cum uncia vini, aut aqua cor-
diali, ut melissæ, vel cardui benedicti propinata. Ad
curam vero, si quis venenum hauserit, octo, vel de-
cem grana cum vino exhibenda sunt. Qui ab aquæ
potu, in qua virulenta animalia versantur, ilico in-
tumuerunt, sumpto bis, aut ter isto lapide, quem-
admodum & illi, qui venenum hauserunt, sanan-
tur. Adversus napelli, & arsenici virus quod trucu-
lenter in corpus humanum sævit, vix aliquid præ-
stantius reperiri potest. Ut exempla, à a Mathiolo
in commentariis ad Dioscoridem, aliisque viris do-
ctis publicata, testantur. Breviter lapis Bezoar ad
omnes diuturnos, & importunos morbos etiam
qui à flatu originem ducunt, Panacæ instar est, si
prævia purgatione, per aliquot dies mane exhibea-
tur. Indi ad iuventutem servandam, omnia mem-
bra corroboranda, corpusque à morbis præservan-
dum, bis in anno, præmissa purgatione, per quin-
que dies continuos decem grana huius lapidis cum
aq. Rosarum propinant, magna utilitate. Quin-
etiam medicamentis purgantibus vehementioribus
aliquot grana lapidis addunt, ne maligna illorum
qualitas corpori obsit. Hac enim ratione absque
dolore & noxa operatur medicamentum. Quæ cer-
te cautio uti non nisi prodesse potest, ita medicis
observata digna est.

*Ad omnes
morbos
diuturnos.*

*Adversus
medica-
menta
maligna.*

a Libro v. de re medica cap. 73.

C A P.

CAP. CXCIV.

*De dignitate, electione, pretio & adulterio
lapidis Bezoar.*

PROPTER admirandas, quibus pollet adversus ve-
nena lapis Bezoar, facultates, magni fit à Prin-
cipibus, ac in summa non solum est autoritate, sed
pretio. Solet enim hoc anno 1600. (nam olim in
India ipsa, longe pluris vendebatur,) ad pondus in
inferiori Germania drag. unam pendens Orienta-
lis, duabus ducatis vendi, in Germania superiori *Pretium.*
quatuor. Occidentalis vero dimidiato pretio. Dum
magni sunt, quia rari, & à Principibus ad ostenta-
tionem desiderantur, intenditur ad libitum vendi-
toris, pretium. Eligendi sunt, qui ex capricervis *Electio.*
pascua in montanis habentibus, extracti sunt. Nam
qui ab iis, qui in planis locis degunt eximuntur, vi-
ribus prorsus carent, quod herbis salutiferis non
pascantur ut illi, qui victum in montanis quæri-
tant, & aromaticarum herbarum copia saturantur.
Proinde Malacenses vilipenduntur: capricervos
enim in pascuis ad lanienam alunt. Perfici vero in
pretio sunt, quod in montanis degant. Præter hæc
lapidis substantia, color, & forma diligenter exa-
minanda est. Nam ii laudantur maxime, qui è ni-
gro, seu ravo colore virides videntur, & quorum
pulvis subviridis est. (a Mathiolus tamen flavescen-
tes laudat.) Deinde qui ablata crusta superiori infe-
riorem splendentem habent, ac in meditullio con-
cavi sunt, aut arenam lapidi substantia similem, sed
ad venena efficaciorum continent, quique præterea
ad linguam, aut in aqua liquefcunt, nihilque areno-
sum habent. Qui has notas habent sinceri, & Orien-
tales iudicantur. Nam Occidentales subcinereum

372 DE LAPID. AC GEMM. IN SPÉCIE
habent colorem, neque ita ut præfati splendent,
cruftas etiam habent crassiores, & gypfeas. Sinceros
Indi flatu dicuntur probare ac lapidem manu
compressum, continere, per quem si flare possint,
eum adulterinum iudicant. Alii eum factitium iu-
dicant in cuius meditullio vel palea, vel herba repe-
ritur. *b* Verum id signum à multis, tanquam (cum
potius probi lapidis indicium sit) reiicitur. Semen,
aut granum in meditullio, supra quod Indi lapidem
formant, adulterium arguit. Cruftarum vero splen-
dor non ab omnibus pro indubitato legitimi lapidis
signo habetur. Si calce viva aqua admista un-
gatur lapis, ac illa paulo post flavescat, legitimum lapi-
dem multi iudicant, alii chartam creta fricant, de-
inde supra cretam lapidem fricant, si fricationis li-
nea viridis appareat, legitimum lapidem arbitran-
tur. Nullum tamen certius probitatis indicium,
quam si venenum homini, aut cani detur, & oblato
pulvere evadat. Quis enim montanum à palustri,
aut adulterinum à legitimo (quem Indi imitari pos-
se exacte dicuntur) distinguere melius quam effe-
ctu, qui à tota lapidis essentia manat, potest. Quis-
quis enim præcipuas notas habet, & venenis omni-
bus adversatur, is profecto legitimus, & sincerus
censeri debet. Quibus autem modis imitari quis
hunc lapidem possit, hic docere nolo ne fraudis oc-
casio impostoribus *c* detur.

*Proba lapi-
dis legiti-
mi.*

a In Dioscorid. de re medica lib.v. cap. 73.

b Quod idem scribit Iacobus Bontius (cap. 182. huius
libri citatus) cuius hæc sunt verba. Author (nempe
Garcias ab Horto) ait lapides Bezoar paleam, vel
quid tale intus habere, quod nunquam fallit, nisi in
adulterinis, & si superficiali tunica abrasa, non suc-
cedat alter orbis caparum modo, donec ad paleam
istam

istam deventum sit, fictitius est lapis proculdubio: sed sequenti modo eius adulterium melius percipitur, si lapidem frices pauca calce, & si in loco fricato puniceus color appareat, constat verum esse, ac genuinum. 2. si ponderatum accurate lapidem coniicias in pelvim aqua repletam, & post duas, aut tres horas eundem eximas, ac rursus ponderes, ac nihil de priori pondere aut perdiderit, aut eo gravior factus fuerit, verus est lapis Bezoar: verum si calce fricatus rimam ducat, aut si aqua exemptus de pondere amiserit, vel eo auctus fuerit, falsum, ac adulterinum audacter dicit.

- c De lapide Bezoar plura scribunt Andreas Baccius de gemmis & lapidibus, & VVolfangus Gabelchoverus in annotationibus suis in eundem cap. 34. Etiam inter Neotericos de lapide Bezoar totum libellum edidit V. Cl. Casparus Bauhinus in 8.

C A P. CXC.V.

De lapide fellis.

IN cisti fellis animalium lapis invenitur ochræ colore, seu obscure flavo, qui ex crassiore, & terrestribilis portione, prorsus eodem modo, quo lapis Bezoar, crustis se invicem complectentibus, coalescit. Valet ad venena; præsertim ille, qui ex boum cisti exemptus est, ut mihi amicus, qui se multoties id expertum dicebat, sancte affirmavit. Existimarem ad alvum deturbandam aptiorem, quod bilis ex qua coaluit huic scopo à natura destinata sit. Ad venena eum, qui ex cervis, capris, aut aliis animalibus, quæ in montibus salutiferis herbis pascuntur, eruitur, aliis præferrem. Lapis in cisti fellis boum, Alche-

Ad venena.

Alcheron lapis.

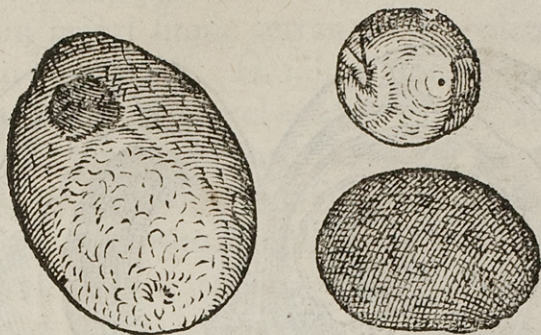
374 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
prohibet. Lentis magnitudine cum succo betæ na-
ribus inditus, epilepticos paroxysmos prohibere in
posterum traditur.

a Arabes hunc lapidem Haraczi nominant, eumque
valde commendant in morbo regio teste Petro Bel-
lonio lib.3. obs. cap. 46, cuius hæc sunt verba. Lanii
Turcici aliarum nationum lanios in concinnandis
carnibus agilitate longe superant. Et ubicunque
sunt, iugulato bove, extisque exemptis, fel observa-
re solent, an lapidem contineant, quoniam plerum-
que innascitur lapis, quem Arabes Haraczi nomi-
nant, cuiusque facultates ab Avicenna sigillatim
sunt descriptæ. Iudei longe pluris æstimant huiusce-
modi lapides, quam Turcæ, qui Iudeis cum sint sa-
niores, illo magnopere non indigent. Iudei magna
ex parte malo colore sunt præditi, & regio morbo
laborant, naturaque taciturni sunt, & melancholi-
ci, non modo in Turcico dominio, sed & in Ger-
mania, Italia, Gallia, & Bohemia. Qui apud Tur-
cas vivunt, nullum præsentius remedium, adversus
eum morbum norunt Haraczi lapide, quod anno-
tatum voluimus, ut quem hæc legere continget, la-
nios suæ regionis admoneat de perquirendo eo lapide
in bubulo felle. Non invenitur quidem in omni
felle: sed in decimo quoque forsitan invenientur bi-
ni, aut tres eiusmodi lapides.

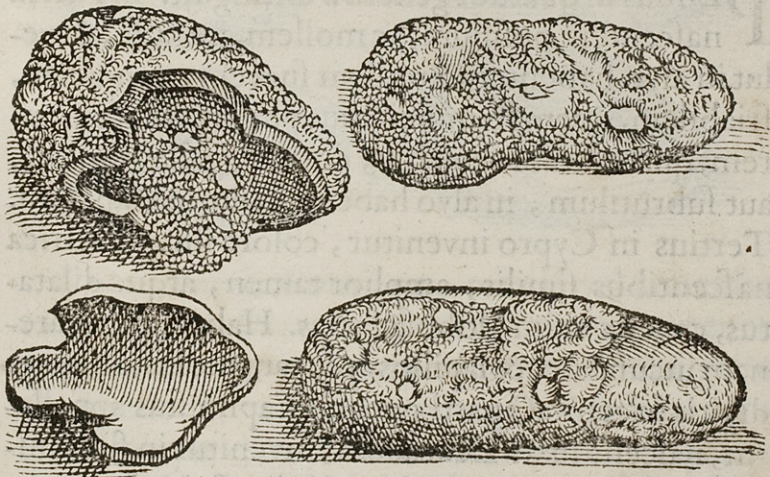
C A P.

CAP. CXCVI.

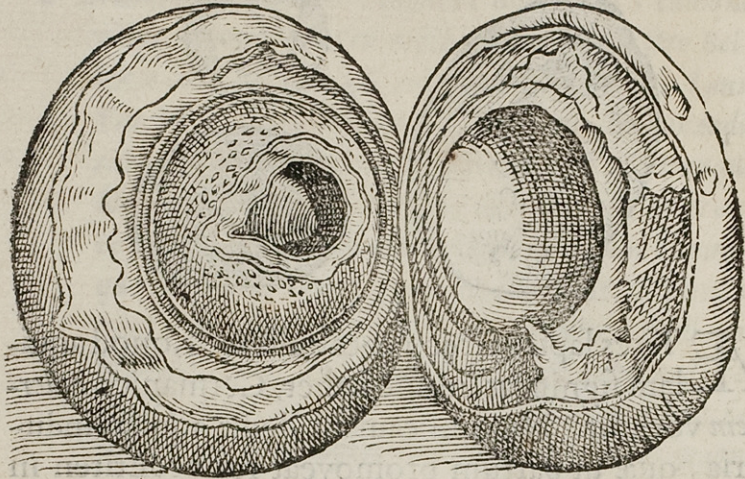
De Ætite.



Æ Tites lapis à Græco vocabulo *αἰτίος*, quod aquilam significat, nomē habet, Germanice *Adlerstein* vocatur. Nomini causam dedit aquilæ industria, quæ ut partum promoveat fertur Ætiten in nidum ferre, alias absque eo parere non posse.



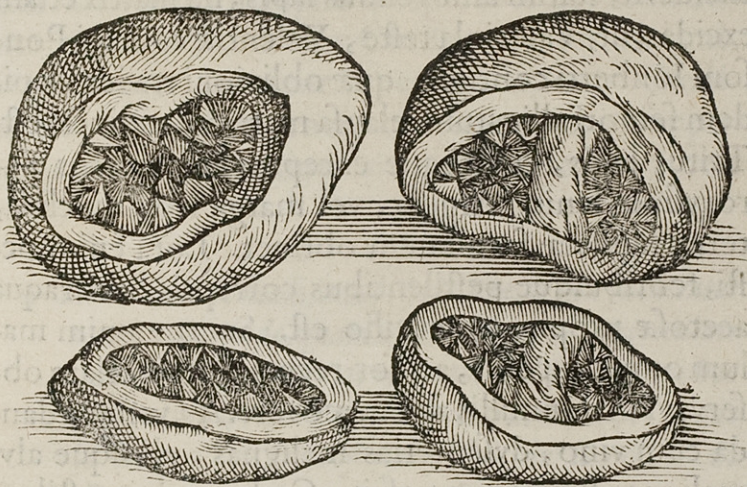
Colore est albo, cinereo, pullo, vel fusco. In se continet alium lapidem Callimum dictum, interdum argillam, vel terram, sed alii eum, qui argillam, vel terram fert, pro Ætite haberi nolunt.

Genera, & ubi nascatur Ætites.

Plinius in quatuor genera *a* distinguit. In Africa nascentem pusillum, ac mollem, intra se, & velut in alvo habentem argillam suavem, candidam, friabilem, quem fœminei sexus putant. Marem autem, qui in Arabia nascitur, durum, gallæ similem, aut subrutulum, in alvo habentem durum lapidem. Tertius in Cypro invenitur, colore illis in Africa nascentibus similis, amplior tamen, atque dilatatus, cæteris enim globosa facies. Habet in alvo arenam iucundam, & lapillos, ipse tam mollis, ut etiam digitis fricetur. Quarti generis Taphiusius appellatur, nascens iuxta Leucadem, invenitur in fluminibus candidus, & rotundus. Huic est in alvo lapis, qui vocatur Callimus. Ego tantum tria genera deprehendi. Primum genus exterius scabrum non læve est, colore vario, plerunque tamen pullo nigricante. Hoc lapidem Callimum dictum, dumque pulsatur, sonantem in se continet. Secundum cinerei

*Taphiusius lapis.**Tria genera Ætites.*

rei coloris est, ac in se argillam, vel margam continet, quæ alba, flava, rubra, cæruleave interdum est. Cortex eius exterior scabra ex arena crassiore, sili-cumque particulis facta, vel constructa videtur. Tertium priori simile terram in se, coloribus va-riantem, concludit. Has duas postremas species Germani *Klapperstein*, vel *Erdstein* vocant, ac ab aliis Geodis nomine appellantur. Secundum genus, quia agitatum, & commotum argillæ sonum prodit, ad *Ætites* genera aptius cum Plinio, quam ad Geodis refertur.



Primi generis *Ætites* raro pruni, vel armeniacy mali magnitudinem superat. Posteriora duo genera pugni sæpe magnitudinem æquant. Primum genus Orientale est, quanquam etiam in Apulia reperia-tur: reliqua duo etiam in Germania inveniuntur prope Hildeshemium in Misnia, prope Dresdam, ac non procul Chemnicio, deinde in Bohemia duo-bus à Pilsna miliaribus. Hi plerunque in torrenti-bus, decedente aqua, reperiuntur. Habet enim Si-lesia ad pagum *Smotsteifen* territorii Leobergensis, item ad Goldbergam in Lygiis hos lapides.

C A P. CXCVIII.

*Natura, usus, & facultas Aetitis.**Ad partū
retinen-
dum, vel
pellenā.**Ad epile-
psiam.**Ad pestē.**Ad vene-
na.**Ad Car-
bunculos.**Furis pro-
ditor.*

ATites partum promovet, & fœtum retinet. Ut fœtum retineat brachio, ut vero partum promoveat, femori alligatur. Trahere enim ad se partum experientia, & testimonio multorum medicorum clarum, notumque est. Proinde si partus exciderit, statim amovendus lapis, ne matrix etiam excidat, ut, Valeriola teste, Valentiaē coniugi Ponsoni Ionberti contigit, quæ oblivioni tradens lapidem femori alligatum, elapsa matrice, extincta est. Tritus lapis, ceratoque exceptus epilepticos paroxysmos lenit. Argilla, vel marga lapidi inclusa, terræ sigillatæ facultatem obtinet. Lota enim pesti, febribusque pestilentibus correptis, cum aqua acetosæ propinata, auxilio est. Sudore enim malum omne expellit, ac cor recreat: quinetiam obfervavi in nonnullis alvum movere. Ad venena danda cum vino, dysenterias malignas, aliosque alvi malignos fluxus compescit. Carbunculos pestilentes pota cum vino, oligophoro, ac spiritu vitrioli discutit, ac cor ab omni labe tuetur. Serpentes etiam arcere creditur, obque hanc causam etiam ab aquila expeti, ut nempe pullos tueatur. Gestatus amorem, & divitias augere, præterea invictum, omnibusque gratum gestantem efficere, ac comitiales paroxysmos prohibere, traditur. Ad furem deprehendendum, a Dioscoride teste, olim panis Aetitis pulvere commixtus suspecto porrectus fuit. Qui si criminis conscius erat, eum deglutire non poterat, Bellonio teste, b libro 20. Observatio-
num,

num, capite decimo tertio, adhuc hodie in eum usum lapide hoc Græci utuntur, sed variis adhibitis superstitionibus. Dum enim deprehendere furem volunt, omnes suspectos advocant, atque massam pinsunt sine fermento, variaque verba admurmurant, deinde ex massa panes ovi magnitudine conficiunt, singulisque qui convenerunt ternos devorandos nullo potu addito præbent. Tum fur tertium devorare non potest, ac parum abest, si conetur, quin stranguletur. Monachi Græci id pro secreto habent. Sed huiusmodi quid si contingat tantum furi, spiritu maligno cooperante fieri non dubito; proinde ab homine Christiano scrutinia similia reiicienda, tanquam superstitiosa, sunt. Creditur etiam si patinis venenum continentibus supponatur Ætites, ferculum in quo est, devorari non posse.

- a *Libro v. de re medica cap. 118. Præter has facultates tam à Dioscoride, quam ab Auctore citatas, articulari morbo laborantes, ac resolutos mirificè iuvare hoc lapide, testis est Aëtius lib. 2. tetrabibl. cap. 32, qui id habuit ex Demosthenis libro de lapidibus de Ætite.*
- b *Hic locus in Petri Bellonii observat. lib. 20. cap. 13. non exstat, sed lib. 2. cap. 23. Nam tantum tres libros observationum conscripsit.*

CAP. CXCIX.

Dignitas, valor & pretium Ætitis.

Orientalis quem primi generis statui, ac in aquilæ nido invenitur, à generosis, & nobilioribus fœminis magni fit, ob singularem, ad partum promovendum facultatem, ita ut aliquando decem, etiam

380 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
etiam viginti thaleris, si grandiusculus, & armenia-
ci mali magnitudinem habeat, vendatur. Germa-
nici viliores sunt, plerunque tamen si pulli, & fer-
ruginei coloris sint, ac non adeo scabri, singuli tha-
lero uno aut duobus veneunt, etiam pluriſi ſi magni
fuerint.

C A P. C C.

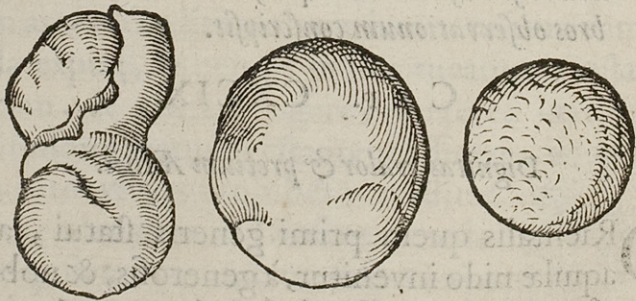
De Callimo lapillo, qui Ætite includitur.

CAllimus in Ætite reperitur, variatque colore,
& duritie, aliquando etiam ex parte transpa-
rens est Cryſtalli inſtar. Ad albim invenitur Ætites
prægnans candido ſilice duriffimo, in cuius ſuperfi-
cie cellulæ ſunt, quales habent apum favi. Calli-
mus eaſdem à nonnullis putatur habere vires, quas
Ætites.

C A P. C C I.

De Geode.

Geodes lapis eſt rotundus terram, aut arenam
continens, hunc ad tertiam ſpeciem Ætitis re-
degi. Dum terram continet, vel arenam non ſo-
nantem, Geodes proprie, nec inepte, vocari poteſt.



Quicumque non terram, ſed arenam etiam in-
dura-

duratam, sonantemque in se habet, Ætitis nomen non meretur, sed Geodis. Reperitur in Misnia, & prope Pilsnam Bohemiæ, colore est rubiginis, ac pugni sæpe magnitudine, nullius, quod sciam, usus: nisi quis dum exacte rotundi sunt, iis maioribus bombardis explodendis uti velit. Reperitur aliud Geodis genus prope Aretium, candidum, figura oblonga, utrinque acuminata, specie stercoreis canini: videtur ex argilla parum condensata constare. Si frangatur, ex crustis eiusdem substantiæ aggregatæ, ac friabilis coaluisse, instar lapidis Bezoar apprehenditur. Fortassis Bezoar est Ægypti fossile vel Ætites fœmina a Plinii, & species Osteocollæ, vel Ossifragi lapidis.

a Libro 36. Naturalis historiæ cap. 21. littera a.

C A P. CCII.

De Enhydros.

A Geode non differt Enhydros, nisi contento, ut enim superior arenam, vel terram, ita hic aquam continet, absolutæ, a Plinio teste, est rotunditatis, in candore lævis, sed ad motum fluctuat intus in eo veluti in ovis liquor.

a Libro 37. Naturalis historiæ cap. 21. littera b.

C A P. CCIII.

De Enorchi.

Rotundus est hic lapis ut Geodes, cuius species ut Enhydros statui potest. Ovi columbini plerunque est magnitudine, Germanice *hodenstein* vocatur, quia lapis in illo inclusus a testium vide-

382 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
videtur habere formam, à qua Græcum nomen illi
datum est.



Interior lapis ita adhæret exteriori concavo, ut
vitellum ovi cocti absque spatio intermedio albu-
mini. Inveni hunc lapidem prope Pragam Bohe-
miæ, exterior eius pars terræ cinereæ habet colo-
rem. Interior nec fulget, nec nitet, variisque, &
obscuris coloribus fordescit.

a Huius meminit Plinius libro 37. Naturalis historia
cap. x. littera ff.

C A P. C C I V.

De Amiantho lapide.

AMianthus lapis, aliis Asbestinus, alumini schi-
sto tam similis est, ut eo adulteretur. Ignis in-
iuriam auri instar perfert, atque non solum uri non
potest, sed purior redditur, unde Asbestini nomen
illi datum est. Olim in fila aptabatur, mappæque ex
eo tanquam ex lino fiebant. Linum ex Amiantho
à a Plinio vivum appellatur. Mappæ Amianthinæ
fordibus conspurcatæ, puriores igne exustæ quam si
aqua laventur fiunt, ac magis splendent. Regum in-
de olim tunicæ funebres fiebant, ut cremata cada-
vera à reliquo cinere separarentur. Nascitur, Dio-
scoride teste, in Cypro, sed fuscus. Item in desertis
Indiæ,

Mappæ
Asbestina.

Locus.